LINK: https://www.edutus.hu/cikk/dezinformacio-es-piaci-hatasok-gazdasagi-es-geopolitikai-osszefuggesek/

Dezinformáció és piaci hatások: gazdasági és geopolitikai összefüggések

ÁDÁM KRISZTIÁN, BSc. hallgató
Edutus Egyetem, Gazdálkodástudományi tanszék
e-mail: adamkri84@gmail.com

DOI: 10.47273/AP.2026.38.38-58

ABSZTRAKT

A tanulmány a dezinformáció gazdasági és geopolitikai hatásait vizsgálja, különös tekintettel a közösségi média, a mesterséges intelligencia és a külföldi információmanipuláció és beavatkozás (FIMI) szerepére. A kutatás kvalitatív módszertani keretben, nemzetközi és hazai szakirodalom, intézményi jelentések, valamint empirikus esettanulmányok összehasonlító elemzésével tárja fel a dezinformáció piaci következményeit. A tőkepiaci esetek azt mutatják, hogy a hitelesnek látszó hamis közlések rövid idő alatt árfolyamkilengést, bizonytalanságot és bizalomvesztést okozhatnak. A FIMI-esettanulmányok - Moldova, a Doppelgänger-művelet, az African Initiative és a kínai információs hálózatok - arra világítanak rá, hogy az információs befolyásolás a befektetői percepciókat, az országkockázati megítélést és a gazdasági orientációt is alakíthatja. Az African Initiative egyik Telegram-bejegyzésének WordiJ és Gephi használatával végzett szemantikai hálózatelemzése polarizált narratív struktúrát azonosított. Az eredmények alapján a dezinformáció nem pusztán kommunikációs zavar, hanem a pénzügyi stabilitást és a gazdasági szuverenitást érintő strukturális kockázat. Mérsékléséhez összehangolt szabályozási, technológiai, intézményi és médiatudatossági válaszokra van szükség.

Kulcsszavak: dezinformáció, FIMI, közösségi média, mesterséges intelligencia, pénzügyi piacok, gazdasági szuverenitás

ABSTRACT

This study examines the economic and geopolitical effects of disinformation, with particular emphasis on the role of social media, artificial intelligence, and foreign information manipulation and interference (FIMI). Using a qualitative methodological framework, it explores the market consequences of disinformation through a comparative analysis of international and Hungarian literature, institutional reports, and empirical case studies. The capital-market cases demonstrate that false statements presented as credible information can rapidly trigger price volatility, uncertainty, and loss of trust. The FIMI case studies - Moldova, Operation Doppelgänger, the African Initiative, and Chinese information networks - show that information influence can also shape investor perceptions, country-risk assessments, and economic orientation. A semantic network analysis of an African Initiative Telegram post, conducted with WordiJ and Gephi, identified a polarized narrative structure. The findings indicate that disinformation is not merely a communication disorder but a structural risk affecting financial stability and economic sovereignty. Mitigating these effects requires coordinated regulatory, technological, institutional, and media-literacy responses.

Keywords: disinformation, FIMI, social media, artificial intelligence, financial markets, economic sovereignty

BEVEZETÉS

A digitális kommunikáció és az online információs környezet térnyerésével az információ előállításának, terjesztésének és fogyasztásának módja alapvetően megváltozott. A közösségi média, az online hírplatformok, valamint az utóbbi években a mesterséges intelligencia rohamos fejlődése olyan kommunikációs környezetet hozott létre, amelyben az információk rendkívül gyorsan és széles körben juthatnak el a társadalom különböző csoportjaihoz. Ezzel párhuzamosan azonban az információs környezet sérülékenysége is növekedett: a valótlan, félrevezető vagy szándékosan manipulált tartalmak előállítása és terjesztése egyre könnyebbé vált. A folyamat jelentőségét jól mutatja, hogy a World Economic Forum 2026-os Global Risks Reportja a félretájékoztatást és a dezinformációt a következő két év egyik meghatározó globális kockázataként azonosítja (World Economic Forum, 2026).

A dezinformáció kérdése ugyanakkor nem kizárólag társadalmi, politikai vagy kommunikációs problémaként értelmezhető. Az információ a gazdasági döntéshozatal egyik alapvető erőforrása, ezért annak torzulása a gazdasági szereplők döntéseire és a piaci folyamatokra is hatással lehet. A befektetők, fogyasztók, vállalatok és intézmények döntéseit egyaránt befolyásolja az a kép, amelyet a rendelkezésükre álló információk alapján a gazdasági környezetről, a piaci kockázatokról és a jövőbeli lehetőségekről kialakítanak. Amennyiben ez az információs környezet manipulált vagy félrevezető tartalmakkal telítődik, az hatással lehet a várakozásokra, a bizalomra, a kockázatérzékelésre, valamint az erőforrások allokációjára is.

A pénzügyi piacok különösen érzékenyek az ilyen jellegű információs zavarokra, mivel a piaci szereplők várakozásai és az új információk értékelése rövid idő alatt jelentős árfolyammozgásokat eredményezhet. A jelenséget jól szemlélteti az Associated Press közösségimédia-fiókjának 2013-as feltörése, amelynek során egy hamis, a Fehér Házat érintő robbantásról szóló bejegyzés jelent meg, illetve az Egyesült Államok Értékpapír- és Tőzsdefelügyelete (Securities and Exchange Commission, SEC) X-fiókjának 2024-es kompromittálása. Utóbbi esetben egy jogosulatlanul közzétett bejegyzés valótlanul azt állította, hogy a SEC jóváhagyta a spot bitcoin tőzsdén kereskedett termékeket. A SEC később hivatalosan is megerősítette, hogy a közlés hamis volt, és hogy az incidens rövid időre a bitcoin árfolyamának emelkedéséhez vezetett (SEC, 2024).

Ezek az esetek azt mutatják, hogy egy hitelesnek tűnő forrásból származó, de valótlan információ rövid idő alatt képes lehet befolyásolni a piaci szereplők várakozásait és döntéseit. A dezinformáció gazdasági jelentősége ezért nem feltétlenül kizárólag a közvetlenül mérhető pénzügyi veszteségekben ragadható meg. Legalább ilyen fontos lehet a piaci bizalom, az intézményi hitelesség, a kockázatészlelés és a gazdasági szereplők jövőre vonatkozó várakozásainak torzulása.

A jelenség gazdasági dimenziója ugyanakkor túlmutat a pénzügyi piacokon. A digitális információs térben zajló manipuláció egyre szorosabban kapcsolódik geopolitikai folyamatokhoz is. A külföldről kiinduló információmanipuláció és beavatkozás – az úgynevezett Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI) – olyan tevékenységeket foglal magában, amelyek célja vagy hatása az információs környezet szándékos alakítása, többek között társadalmi bizalom, intézményi hitelesség vagy politikai és gazdasági döntéshozatal befolyásolásán keresztül. Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service, EEAS) jelentései alapján a FIMI az európai biztonsági és geopolitikai környezet egyik tartós kihívásává vált (EEAS, 2025; EEAS, 2026).

A FIMI gazdasági jelentősége abban is megragadható, hogy az információs műveletek közvetett módon befolyásolhatják az egyes országokról, intézményekről vagy gazdasági szereplőkről kialakított percepciókat. A kockázatokkal kapcsolatos várakozások változása hatással lehet a befektetési döntésekre, az országkockázat megítélésére, a gazdasági együttműködésre, valamint általában a gazdasági szereplők bizalmára. Ennek következtében a dezinformáció és a FIMI vizsgálata nem választható el teljes mértékben a gazdasági és geopolitikai folyamatok elemzésétől.

A tanulmány célja annak feltárása, hogy a dezinformáció milyen mechanizmusokon keresztül kapcsolódhat a gazdasági és piaci folyamatokhoz, valamint milyen hatást gyakorolhat a befektetői percepciókra, a piaci bizalomra és a gazdasági döntéshozatalra. A vizsgálat külön figyelmet fordít a pénzügyi piacokat érintő, dokumentált esetekre, továbbá olyan FIMI-esetekre, amelyekben az információmanipuláció gazdasági és geopolitikai összefüggései is azonosíthatók.

A kutatás kvalitatív módszertani keretben, szakirodalmi források, intézményi jelentések és esettanulmányok elemzésére épül. A tanulmány először áttekinti a dezinformációhoz kapcsolódó legfontosabb fogalmi és elméleti megközelítéseket, majd a gazdasági és pénzügyi hatások bemutatásán keresztül vizsgálja, hogy az információmanipuláció miként jelenhet meg a piaci folyamatokban. Ezt követően a FIMI-jelenséghez kapcsolódó esettanulmányok segítségével tárja fel a dezinformáció gazdasági és geopolitikai összefüggéseit. Az elemzés részét képezi továbbá egy szemantikai és hálózatelemzési vizsgálat, amely a vizsgált információs tartalmak szerkezetének és kapcsolódásainak feltárását szolgálja. A tanulmány abból a feltevésből indul ki, hogy a dezinformáció gazdasági hatásai nem minden esetben jelennek meg közvetlenül és azonnal számszerűsíthető veszteségként. A hatások egy része a bizalom, a kockázatérzékelés, a piaci várakozások és az intézményi hitelesség változásán keresztül, közvetett módon érvényesülhet. Ennek megfelelően a tanulmány a dezinformációt nem önálló kommunikációs jelenségként, hanem az információs környezet, a gazdasági döntéshozatal, a piaci működés és a geopolitikai folyamatok egymásra hatásának részeként vizsgálja.

1. Fogalmi és elméleti keret: a dezinformáció és a modern információs tér

A dezinformáció napjainkra az információs társadalom egyik meghatározó kihívásává vált. A digitális technológiák és a közösségi média fejlődése alapvetően átalakította az információk előállításának, terjesztésének és fogyasztásának folyamatát. Míg korábban az információk széles körű terjesztése jellemzően jelentős technikai és intézményi erőforrásokat igényelt, a digitális platformok lehetővé tették, hogy akár egyetlen felhasználó is rövid idő alatt nagy számú befogadóhoz juttasson el tartalmakat. Ez a változás a hiteles információk terjesztésének lehetőségeit is bővítette, ugyanakkor a félrevezető és szándékosan manipulált tartalmak gyors terjedésének feltételeit is megteremtette.

A jelenség megértéséhez mindenekelőtt szükséges a kapcsolódó fogalmak pontos elhatárolása. A szakirodalomban a *misinformation* és a *disinformation* fogalma nem tekinthető teljesen azonosnak. A *misinformation* olyan pontatlan vagy valótlan információra utal, amelynek terjesztése mögött nem feltétlenül áll megtévesztési szándék. Ezzel szemben a *disinformation*, vagyis a dezinformáció, olyan hamis, félrevezető vagy manipulált információ előállítását és terjesztését jelenti, amelynek esetében a szándékos megtévesztés vagy más szereplők befolyásolása központi jelentőségű. A két fogalom közötti különbség ezért elsősorban a szándék és a cél tekintetében ragadható meg.

A *fake news*, vagyis az álhír fogalma ennél tágabb és egyben kevésbé egzakt kategória. A kifejezést a közbeszéd és a média gyakran általános értelemben használja különböző valótlan vagy megtévesztő tartalmak megjelölésére, ezért tudományos elemzésben indokolt annak körültekintő alkalmazása. A dezinformáció fogalma ezzel szemben alkalmasabb lehet azoknak az információs műveleteknek a leírására, amelyekben a tartalom előállítása vagy terjesztése mögött az információs környezet tudatos alakításának szándéka áll.

A digitális információs környezet egyik legfontosabb sajátossága a terjedés sebessége és az információk alacsony belépési költsége. A közösségi média platformjai lehetővé teszik, hogy a felhasználók ne csupán információk befogadói, hanem azok előállítói és továbbterjesztői is legyenek. A hagyományos médiarendszerekkel szemben így jelentősen csökkent az a szerkesztési és ellenőrzési küszöb, amelyen egy tartalomnak át kell haladnia ahhoz, hogy széles közönséghez jusson. A digitális környezetben ezért a tartalom hitelessége és annak elérése részben egymástól független tényezőkké válhat.

A közösségi média működésének további sajátossága, hogy az információk terjedését nem kizárólag azok tartalmi megalapozottsága határozza meg. A felhasználói aktivitás, a megosztások, a reakciók és az algoritmikus ajánlási rendszerek egyaránt szerepet játszhatnak abban, hogy egy adott tartalom milyen gyorsan és milyen széles körben válik láthatóvá. Az érzelmileg intenzív, konfliktusos vagy figyelemfelkeltő tartalmak ebből következően különösen alkalmasak lehetnek a nagy elérésre. Ez azonban önmagában nem jelenti azt, hogy az algoritmikus rendszerek szükségszerűen dezinformációt terjesztenek; inkább arról van szó, hogy a digitális információs környezet sajátosságai kedvezhetnek azoknak a tartalmaknak, amelyek erős felhasználói reakciót váltanak ki.

A jelenség jelentőségét tovább növeli a mesterséges intelligencia gyors fejlődése. A generatív mesterségesintelligencia-rendszerek segítségével a korábbiaknál gyorsabban és alacsonyabb költséggel állíthatók elő szöveges, képi, hang- és videótartalmak. Ez a technológiai fejlődés önmagában nem tekinthető negatív jelenségnek, ugyanakkor csökkentheti a megtévesztő tartalmak előállításának technikai korlátait. A manipulált vagy szintetikusan előállított tartalmak ezért egyre nehezebben különíthetők el kizárólag azok formai jellemzői alapján a hiteles tartalmaktól. A technológiai változás következtében a tartalom hitelességének ellenőrzése és a digitális forráskritika egyre fontosabbá válik.

A dezinformáció gazdasági szempontból azért különösen releváns, mert a gazdasági döntéshozatal jelentős mértékben információkra és várakozásokra épül. A befektetők a rendelkezésükre álló információk alapján alakítják ki várakozásaikat az egyes eszközök, vállalatok vagy piacok jövőbeli teljesítményéről, míg a fogyasztók és a vállalatok döntéseit szintén befolyásolja a gazdasági környezetről kialakított percepciójuk. Amennyiben a döntéshozatal alapjául szolgáló információs környezet torzul, az a gazdasági szereplők kockázatérzékelését, bizalmát és döntéseit is befolyásolhatja.

A pénzügyi piacok ebből a szempontból különösen érzékenyek, mivel az információk gyorsan beépülhetnek a piaci várakozásokba és az árakba. Egy hitelesnek tűnő, ugyanakkor valótlan információ rövid idő alatt jelentős számú piaci szereplőhöz juthat el, akik annak hatására módosíthatják befektetési döntéseiket. A dezinformáció gazdasági hatása ezért nem feltétlenül abban áll, hogy önmagában megváltoztatja egy vállalat vagy pénzügyi eszköz fundamentális értékét, hanem abban is, hogy átmenetileg módosíthatja a piaci szereplők várakozásait és viselkedését.

A jelenség egyik jól dokumentált példája az Associated Press Twitter-fiókjának 2013-as feltörése. A kompromittált fiókon egy hamis bejegyzés jelent meg, amely szerint robbanás történt a Fehér Háznál, és az Egyesült Államok elnöke megsérült.

A közlés rövid időre bizonytalanságot váltott ki a pénzügyi piacokon, ami jól szemlélteti, hogy egy hitelesnek tűnő információforrás kompromittálása és az azon keresztül terjesztett hamis információ miként kapcsolódhat közvetlenül a piaci reakciókhoz (EPRS, 2019; Associated Press, 2013).

Hasonló mechanizmus figyelhető meg az Egyesült Államok Értékpapír- és Tőzsdefelügyelete (Securities and Exchange Commission, SEC) X-fiókjának 2024-es kompromittálása esetében is. Az illetéktelen hozzáférést követően olyan közlés jelent meg, amely valótlanul azt állította, hogy a SEC jóváhagyta a spot bitcoin tőzsdén kereskedett termékeket. A SEC később hivatalosan megerősítette, hogy a közlés nem tőle származott, és hogy az eseményhez kapcsolódóan a bitcoin árfolyama rövid időre jelentősen megmozdult (SEC, 2024). Az eset azt mutatja, hogy az információforrás hitelessége önmagában is piaci értéket képviselhet: egy hivatalos intézményi kommunikációs csatorna kompromittálása a tartalom gyors hitelesítését eredményezheti a piaci szereplők egy része számára.

A dezinformáció modern értelmezésében ezért egyre nagyobb szerepet kap az információs környezet egészének vizsgálata. Nem csupán az egyes hamis állítások tartalma lényeges, hanem az is, hogy ki állítja elő azokat, milyen csatornákon keresztül terjeszti, milyen célcsoportokat ér el, milyen narratívába illeszti, illetve milyen társadalmi, politikai vagy gazdasági reakciókat kíván kiváltani. A dezinformáció így nem kizárólag egy-egy valótlan állítás problémájaként, hanem összetett információs folyamatként értelmezhető.

E megközelítéshez szorosan kapcsolódik a Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI), vagyis a külföldi információmanipuláció és beavatkozás fogalma. A FIMI olyan tevékenységek összességére utal, amelyek során külföldi szereplők az információs környezet szándékos manipulációján vagy befolyásolásán keresztül próbálják alakítani valamely célország társadalmi, politikai vagy intézményi környezetét. A fogalom ezért nem tekinthető a dezinformáció egyszerű szinonimájának: a FIMI tágabb keretet biztosít az információs műveletek szereplőinek, eszközeinek, céljainak és hatásmechanizmusainak elemzéséhez (EEAS, 2025).

A FIMI gazdasági szempontból azért is releváns, mert az információs beavatkozások hatása túlmutathat a közvetlen kommunikációs térben megjelenő reakciókon. Egy ország, intézmény vagy gazdasági szereplő megítélésének tartós alakítása befolyásolhatja a bizalom szintjét, a kockázatérzékelést és ezáltal a gazdasági döntéshozatalt is. A befektetők például nem kizárólag objektív gazdasági mutatók alapján értékelnek egy országot, hanem az adott országról rendelkezésre álló információk és a jövőbeli kockázatokkal kapcsolatos várakozások is szerepet játszanak döntéseikben.

A FIMI és a dezinformáció vizsgálata ezért különösen indokolt a geopolitikai és gazdasági folyamatok összefüggésében. Az információs műveletek, egyes esetekben közvetlen politikai célokat szolgálhatnak, más esetekben azonban gazdasági érdekekkel, stratégiai kommunikációval vagy egy adott ország nemzetközi megítélésének alakításával is összekapcsolódhatnak. A digitális információs tér ilyen értelemben a gazdasági verseny és a geopolitikai érdekérvényesítés egyik kiegészítő színterévé is válhat.

A dezinformáció olyan összetett jelenségként értelmezhető, amelynek vizsgálata több tudományterület – többek között a közgazdaságtan, a kommunikációtudomány, a politikatudomány, a pszichológia és a nemzetközi kapcsolatok – szempontjainak együttes alkalmazását igényli. A jelen tanulmány szempontjából különösen fontos annak feltárása, hogy az információs torzulások milyen mechanizmusokon keresztül kapcsolódhatnak a piaci szereplők várakozásaihoz, a befektetői percepciókhoz és a gazdasági döntéshozatalhoz. E fogalmi és elméleti keret képezi az alapját a következő fejezetben bemutatott gazdasági hatások és empirikus esetek elemzésének.

2. A dezinformáció gazdasági hatásai: befektetői percepciók, piaci reakciók és gazdasági következmények

A dezinformáció gazdasági jelentősége, hogy a gazdasági döntéshozatal nagymértékben információkra, várakozásokra és a kockázatok értékelésére épül. A gazdasági szereplők – így a befektetők, vállalatok és fogyasztók – döntéseik során nem kizárólag objektív, utólagosan igazolható adatokra támaszkodnak, hanem az aktuálisan rendelkezésre álló információk alapján alakítják ki várakozásaikat a jövőbeli gazdasági folyamatokról. Az információs környezet torzulása ezért nem feltétlenül közvetlenül, hanem a várakozások, a bizalom és a kockázatészlelés megváltozásán keresztül is gazdasági következményekkel járhat.

A dezinformáció gazdasági hatásmechanizmusa különösen jól vizsgálható a pénzügyi piacokon. A piacok működésében az új információk gyors beépülése az árakba alapvető jelentőségű, ugyanakkor a digitális információs környezetben a piaci szereplők számára nem mindig áll rendelkezésre elegendő idő az információk hitelességének ellenőrzésére. Egy hitelesnek tűnő, de valótlan információ ezért rövid időre eltérítheti a piaci szereplők várakozásait a fundamentális folyamatoktól. A piaci reakció nagyságát ugyanakkor nem önmagában a hamis információ tartalma határozza meg, hanem annak időzítése, forrásának hitelessége, terjedési sebessége, a piaci likviditás és az adott időszakban fennálló bizonytalanság is.

A dezinformáció gazdasági hatásai ezért több szinten különíthetők el. Rövid távon árfolyammozgásokat, forgalomnövekedést és fokozott volatilitást idézhetnek elő; középtávon befolyásolhatják a befektetői bizalmat és a vállalatokról vagy országokról kialakított kockázati percepciókat; hosszabb távon pedig az információs környezetbe vetett bizalom, az intézményi hitelesség és az erőforrás-allokáció minősége is érintetté válhat.

2.1. A dezinformáció hatása a befektetői és a piaci döntéshozatalra

A pénzügyi piacok működésében az információ alapvető szerepet tölt be, mivel a befektetők az elérhető adatok és hírek alapján alakítják ki az egyes eszközök jövőbeli értékére vonatkozó várakozásaikat. Ebből következően a valótlan vagy félrevezető információk akkor is gazdasági hatással járhatnak, ha maguk az információk nem változtatják meg az adott vállalat vagy pénzügyi eszköz fundamentális értékét. A piaci szereplők ugyanis rövid távon a rendelkezésükre álló információk alapján hoznak döntéseket, ezért az információ hitelességével kapcsolatos bizonytalanság önmagában is befolyásolhatja a kereskedési magatartást.

A dezinformáció egyik lehetséges gazdasági mechanizmusa ennek megfelelően a befektetői percepciók torzítása. Amennyiben egy befektető valósnak tekint egy hamis információt, az módosíthatja az adott vállalat, ágazat vagy piac jövőbeli teljesítményére vonatkozó várakozásait. A döntés következményeként az eszköz kereslete és kínálata rövid idő alatt megváltozhat, ami az árfolyamban is megjelenhet. A folyamat különösen akkor lehet gyors, ha az információ széles körben terjedő digitális platformokon jelenik meg, illetve ha automatizált kereskedési rendszerek is reagálnak a piaci hírekre.

A dezinformáció hatása ugyanakkor nem szükségszerűen azonos minden piaci környezetben. Jelentőségét növelheti, ha a piaci szereplők bizonytalansága eleve magas, ha az adott eszköz likviditása alacsonyabb, vagy ha a közlés olyan időszakban jelenik meg, amikor a befektetői figyelem kiemelkedő. A pénzügyi dezinformáció ezért nem pusztán az információ tartalmának kérdése, hanem az információs környezet, a piaci struktúra és a döntéshozatali időnyomás együttes eredménye.

Ezt a mechanizmust támasztja alá Liu és Moss (2025) kutatása is. A Journal of Accounting and Economics folyóiratban megjelent tanulmány empirikus bizonyítékot szolgáltat arra, hogy a pénzügyi dezinformáció előállítói stratégiailag időzíthetik tartalmaikat a vállalati eredményközlések körüli időszakokra, amikor a befektetői figyelem fokozott. A szerzők ugyanakkor azt is kimutatták, hogy a megbízhatóbb számviteli információs környezet csökkentheti a hamis hírek piaci hatását. A rendszeresebb vezetői előrejelzések és a könnyebben értelmezhető vállalati jelentések mellett ugyanis a befektetők információs helyzete kedvezőbb lehet, ami mérsékelheti a félrevezető információkra való érzékenységet.

Ez az eredmény a dezinformáció gazdasági értelmezése szempontjából különösen fontos. Arra utal, hogy a megbízható információk rendelkezésre állása nem csupán a vállalatok transzparenciája szempontjából lényeges, hanem a piaci dezinformációval szembeni ellenálló képesség egyik tényezője is lehet. A megfelelő minőségű és időben hozzáférhető vállalati információ csökkentheti azt a bizonytalanságot, amelyben a befektetők egy hamis állítás értékelésére kényszerülnek.

A befektetői percepciók torzulása ugyanakkor nem korlátozódik egyes vállalatok részvényeire. A digitális információs térben egy vállalatról, iparágról vagy országról kialakított kép hosszabb időn keresztül is befolyásolhatja a kockázatészlelést. Amennyiben a gazdasági szereplők tartósan torzított információk alapján értékelnek egy gazdasági környezetet, az a beruházási döntések, a finanszírozási feltételek vagy a partneri kapcsolatok szintjén is megjelenhet. A dezinformáció gazdasági hatását célszerű több szinten értelmezni. Az első szint a közvetlen piaci reakció, amely rövid idő alatt megfigyelhető árfolyam- és forgalmi változásokban jelenhet meg. A második a befektetői percepciók és a kockázatérzékelés módosulása, amely hosszabb időtávon fejtheti ki hatását. A harmadik szint az információs környezetbe vetett bizalom kérdése, amely már a piaci intézmények és a gazdasági döntéshozatal működéséhez kapcsolódik.

A dezinformáció nem minden esetben okoz tartós piaci árváltozást, és egyetlen hamis közlésből sem következik automatikusan tartós gazdasági veszteség. A hatás nagysága az információ minőségétől, a forrás hitelességétől, a terjedés sebességétől, a piaci környezettől és a szereplők információs helyzetétől egyaránt függ. A dokumentált tőkepiaci esetek azonban jól szemléltetik, hogy bizonyos körülmények között a hamis információ rövid idő alatt is mérhető piaci reakciót válthat ki.

2.2. Empirikus esettanulmányok: dezinformáció és rövid távú piaci reakciók

A dezinformáció gazdasági hatásmechanizmusának szemléltetésére két, nemzetközileg jól dokumentált eset különösen alkalmas. Az Associated Press 2013-as Twitter-fiókjának kompromittálása, valamint az Egyesült Államok Értékpapír- és Tőzsdefelügyelete (Securities and Exchange Commission, SEC) X-fiókjának 2024-es jogosulatlan használata eltérő környezetben történt, ugyanakkor közös bennük, hogy egy hitelesnek tekintett intézményi forrás kommunikációs csatornáján keresztül jelent meg valótlan információ.

2013 áprilisában az Associated Press (AP) Twitter-fiókját feltörték, és a kompromittált fiókon olyan hamis bejegyzés jelent meg, amely szerint robbanás történt a Fehér Háznál, és Barack Obama amerikai elnök megsérült. A közlés rövid idő alatt jelentős figyelmet kapott, és a pénzügyi piacokon is gyors reakciót váltott ki. A későbbi elemzések szerint az amerikai részvénypiac értéke rövid időre mintegy 136–140 milliárd dollárral csökkent, majd a közlés cáfolatát követően az árfolyamok nagyrészt visszarendeződtek (European Parliamentary Research Service, 2019).

Az eset jelentősége nem elsősorban a rövid ideig fennálló aggregált értékvesztés nagyságában rejlik, hanem abban, hogy szemlélteti az információs hitelesség, a terjedési sebesség és az automatizált piaci reakciók kapcsolatát. A hamis közlés ugyanis nem ismeretlen vagy nyilvánvalóan megbízhatatlan forrásból származott, hanem egy széles körben ismert nemzetközi hírügynökség kompromittált kommunikációs csatornáján jelent meg. Ez csökkenthette azt az időt, amely alatt a piaci szereplőknek lehetőségük volt a közlés hitelességének ellenőrzésére.

A második releváns eset az SEC X-fiókjának 2024. januári kompromittálása. A jogosulatlan hozzáférést követően olyan bejegyzés jelent meg, amely azt állította, hogy a SEC jóváhagyta a spot bitcoin tőzsdén kereskedett termékeket (ETF-eket). A közlés a bitcoin árfolyamának gyors emelkedésével járt, majd a bejegyzés hitelességének megkérdőjelezését és törlését követően az árfolyam visszaesett. A SEC később hivatalosan is megerősítette, hogy a bejegyzést nem a hatóság tette közzé.

A két eset között fontos különbség, hogy míg az AP-esetben egy általános politikai tartalmú hamis hír gyakorolt közvetett hatást a pénzügyi piacokra, addig a SEC esetében a közlés közvetlenül egy pénzügyi eszköz szabályozói státuszára vonatkozott. Mindkét esetben közös azonban, hogy a piaci reakciót részben a forrás feltételezett hitelessége alapozta meg. A piaci szereplők számára ugyanis nem pusztán az információ tartalma, hanem annak eredete is meghatározó tényező lehet. Az esetek ugyanakkor arra is felhívják a figyelmet, hogy a rövid távú piaci reakció és a tartós gazdasági kár nem tekinthető azonos fogalomnak. Az AP-esetben a piaci értékvesztés jelentős része a hamis információ cáfolatát követően megszűnt. A SEC-esetben szintén gyors árfolyamkorrekció következett be. Ezek alapján indokoltabb a jelenséget rövid távú piaci zavar vagy átmeneti árfolyam-eltérés formájában értelmezni, semmint minden esetben tartós vagyonvesztésként.

A pénzügyi dezinformáció ugyanakkor más formákban is megjelenhet. A vállalatokról szóló hamis vagy félrevezető hírek például olyan időszakokban fejthetik ki hatásukat, amikor a befektetői figyelem egyébként is magas. Liu és Moss (2025) kutatása szerint a hamis pénzügyi hírek előállítói az eredményközlések körüli időszakokat stratégiailag is felhasználhatják, miközben a megbízhatóbb számviteli információk csökkenthetik a piaci reakció nagyságát. A dokumentált esetek alapján ezért a dezinformáció tőkepiaci hatásmechanizmusa három egymással összefüggő tényező mentén ragadható meg. Elsőként a forrás hitelessége határozhatja meg, hogy a piaci szereplők milyen gyorsan fogadják el az információt. Másodszor a terjedési sebesség és az információs csatorna befolyásolja, hogy a közlés milyen széles körben válik hozzáférhetővé. Harmadszor a piaci környezet – így például a likviditás, a bizonytalanság és a befektetői figyelem – meghatározhatja, hogy a közlés milyen mértékű árfolyamreakciót vált ki.

A fenti esetekből ugyanakkor nem következik, hogy a dezinformáció minden esetben jelentős vagy tartós piaci hatással jár. A példák inkább azt szemléltetik, hogy bizonyos feltételek együttes fennállása esetén a hitelesnek tűnő hamis információ rövid idő alatt mérhető gazdasági reakciót válthat ki. Ez a megállapítás azért lényeges, mert a dezinformáció gazdasági kockázatának értékelése során különbséget kell tenni a rövid távú piaci volatilitás, a tartós értékvesztés és a hosszabb távú bizalomvesztés között.

2.3. A dezinformáció tágabb gazdasági következményei és a gazdasági információs környezet szerepe

A dezinformáció gazdasági hatásai nem korlátozódnak a tőkepiaci árfolyammozgásokra. A gazdasági döntéshozatalban a bizalom, a várakozások és a bizonytalanság egyaránt meghatározó tényezők, ezért az információs környezet tartós torzulása a gazdasági szereplők magatartásán keresztül szélesebb körű következményekkel is járhat.

A fogyasztói bizalom például a gazdasági várakozások egyik fontos indikátora. Vuchelen (2004) kutatása azt vizsgálta, hogy a fogyasztói attitűdök, érzelmek milyen kapcsolatban állnak a makrogazdasági várakozásokkal és az azokhoz kapcsolódó bizonytalansággal. Az eredmények arra utalnak, hogy a fogyasztói bizalom nem kizárólag az aktuális gazdasági környezet egyszerű visszatükröződése, hanem a jövőbeli gazdasági feltételekre vonatkozó várakozásokkal is összefügg.

Ebből a szempontból a dezinformáció akkor válhat gazdaságilag relevánssá, ha képes tartósan módosítani a gazdasági szereplők várakozásait. Egy negatív narratíva például növelheti valamely gazdasági szereplővel vagy piaccal kapcsolatos kockázatérzetet, míg egy valótlanul pozitív információ túlzott várakozásokat alakíthat ki. Mindkét esetben fennállhat annak lehetősége, hogy a döntéshozatal eltávolodik a rendelkezésre álló fundamentális információktól. A gazdasági következmények egyik fontos közvetítő mechanizmusa ezért a bizonytalanság. Ha a piaci szereplők számára nehezebbé válik annak megítélése, hogy mely információk tekinthetők hitelesnek, növekedhet az információfeldolgozás költsége. A vállalatoknak, befektetőknek és intézményeknek több erőforrást kell fordítaniuk az információk ellenőrzésére, a források összevetésére és a kockázatok újraértékelésére. A dezinformáció ebben az értelemben nemcsak közvetlen piaci reakciókat válthat ki, hanem az információszerzés és -ellenőrzés költségeit is növelheti.

Különösen fontos ebből a szempontból a vállalati információs környezet minősége. Liu és Moss (2025) eredményei alapján a robusztusabb számviteli információs környezethez kisebb mértékű piaci reakció társulhat a hamis pénzügyi hírek esetében. A kutatás arra utal, hogy a megbízható vállalati adatszolgáltatás nem csupán a hagyományos transzparencia szempontjából lényeges, hanem a pénzügyi dezinformációval szembeni ellenálló képességet is növelheti.

A dezinformáció tágabb gazdasági következményei ugyanakkor ország- és intézményszinten is megjelenhetnek. Egy ország gazdasági megítélését nem kizárólag a makrogazdasági mutatók, hanem a gazdasági és politikai stabilitásról rendelkezésre álló információk is alakítják. Ha ezek az információk tartósan torzulnak, az befolyásolhatja a befektetők kockázatértékelését és a gazdasági döntések időzítését. E kapcsolat azonban nem tekinthető automatikusnak: a dezinformáció jelenléte önmagában nem bizonyítja, hogy valamely beruházási vagy kereskedelmi döntés közvetlenül annak következményeként változott meg.

A gazdasági hatásokat ezért célszerű egy oksági lánc részeként értelmezni. A folyamat egyik lehetséges kiindulópontja a manipulált információ előállítása és terjesztése. Ezt követheti az információ befogadása és értelmezése, majd a gazdasági szereplők várakozásainak vagy kockázatérzékelésének módosulása. A következő szinten jelenhet meg a döntéshozatal megváltozása, amely végül piaci vagy reálgazdasági következményekhez vezethet. A lánc bármely pontján megjelenhetnek olyan tényezők – például a forráskritika, a hiteles információk rendelkezésre állása vagy az intézményi ellenőrzés –, amelyek mérsékelhetik a hatást.

A rendelkezésre álló szakirodalom alapján ezért a dezinformáció gazdasági hatása nem egységes és nem minden esetben számszerűsíthető közvetlenül. A legkönnyebben megfigyelhető következmények a pénzügyi piacokon jelentkező rövid távú árfolyam- és forgalmi reakciók. Nehezebben mérhetők ugyanakkor a bizalom, a kockázatérzékelés, az információellenőrzés költségei vagy az intézményi hitelesség változásai. Ezek a közvetett hatások hosszabb időtávon jelentősebbé válhatnak, de elkülönítésük és oksági azonosításuk módszertanilag összetettebb.

A dezinformáció gazdasági kockázata ezért három fő dimenzióban ragadható meg. Rövid távon a piaci szereplők döntéseit és az eszközárakat befolyásolhatja; középtávon módosíthatja a befektetői és gazdasági szereplői percepciókat; hosszabb távon pedig az információs környezetbe és az intézményekbe vetett bizalomra is hatással lehet. A három dimenzió egymástól nem független, ugyanakkor eltérő mérési és elemzési módszereket igényel.

A dezinformáció gazdasági vizsgálata ezért nem merülhet ki az egyes hamis hírek által kiváltott árfolyammozgások elemzésében. A jelenség teljesebb megértéséhez azt is vizsgálni szükséges, hogy az információs manipuláció milyen szereplőkön, csatornákon és narratívákon keresztül terjed, milyen geopolitikai célokhoz kapcsolódhat, és hogyan befolyásolhatja az egyes országokról, intézményekről vagy gazdasági partnerekről kialakított percepciókat.

3. A FIMI esettanulmányok: a dezinformáció működési mechanizmusai és gazdasági hatásai

A dezinformáció gazdasági és társadalmi hatásainak vizsgálatakor nem elegendő kizárólag az egyes hamis állítások tartalmát elemezni. A digitális információs környezetben egyre nagyobb jelentősége van annak is, hogy ki állítja elő az adott tartalmat, milyen csatornákon keresztül terjeszti, milyen célcsoportokat ér el, valamint hogyan kapcsolódik más információs és kommunikációs szereplőkhöz. Ezt a komplexebb megközelítést teszi lehetővé a Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI), vagyis a külföldi információmanipuláció és beavatkozás fogalma.

Az Európai Külügyi Szolgálat (European External Action Service – EEAS) értelmezésében a FIMI olyan, jellemzően összehangolt és manipulatív magatartásmintázat, amelynek célja vagy lehetséges következménye más szereplők információs környezetének befolyásolása, illetve politikai, társadalmi és intézményi folyamatok megzavarása. A megközelítés egyik fontos sajátossága, hogy nem kizárólag a hamis információ tartalmára, hanem az alkalmazott infrastruktúrára, a szereplők közötti kapcsolatokra és a terjesztési mechanizmusokra is figyelmet fordít (EEAS, 2024; EEAS, 2025). A FIMI-műveletek ezért sok esetben nem egyetlen hamis hírhez köthetők, hanem egymással összekapcsolódó weboldalak, közösségimédia-fiókok, médiának álcázott oldalak, automatizált vagy koordinált terjesztési csatornák és helyi közvetítők hálózatából állnak. Az EEAS 2025-ös elemzése szerint a vizsgált műveletekben különösen jelentős szerepet kapnak az úgynevezett információmanipulációs halmazok (Information Manipulation Sets – IMS), amelyekben az egyes szereplők és digitális eszközök különböző funkciókat töltenek be az információ előállításában, átalakításában és továbbításában (EEAS, 2025).

A következő esettanulmányok azt mutatják be, hogy ez a gyakorlat különböző földrajzi és politikai környezetekben milyen formában jelenhet meg. Moldova példája elsősorban a választási folyamat és az európai integráció körüli információs beavatkozásokat szemlélteti, a Doppelgänger-művelet a hiteles médiának való álcázás és az információs környezet imitációjának módszerét mutatja be, míg az African Initiative és a kínai HaiEnergy-hálózat példája a helyi médiakörnyezetekbe történő beágyazódás, illetve a magán kommunikációs infrastruktúrák felhasználásának jelentőségét emeli ki.

3.1. Moldova: FIMI és választási beavatkozás

Moldova az elmúlt években az európai FIMI-kutatások egyik kiemelt esettanulmányává vált. Ennek egyik oka az ország geopolitikai helyzete: Moldova egyszerre szembesül az európai integrációból fakadó politikai és gazdasági lehetőségekkel, valamint az orosz befolyási törekvésekkel. Az információs tér manipulációja ebben a környezetben nem önálló jelenségként, hanem a politikai, társadalmi és gazdasági konfliktusokkal összekapcsolódva jelenik meg.

Az EEAS 2025-ös FIMI-jelentése szerint Moldova 2024-ben különösen intenzív információmanipulációs tevékenység célpontja volt: a jelentés 45 dokumentált FIMI-incidenst azonosított. Ezek egy része a 2024-es elnökválasztáshoz és az Európai Unióhoz való csatlakozásról szóló alkotmányos népszavazáshoz kapcsolódott, más esetek pedig Maia Sandu elnök, illetve az ország politikai és biztonsági helyzete ellen irányultak (EEAS, 2025). A 2024. október 20-án megtartott elnökválasztás és az uniós csatlakozásról szóló referendum különösen alkalmas annak bemutatására, hogy a FIMI hogyan kapcsolódhat közvetlenül egy demokratikus intézményrendszer működéséhez. Az EEAS és az OSCE/ODIHR megállapításai szerint a választási folyamatot külföldi beavatkozási kísérletek és aktív dezinformációs tevékenység kísérték. A beavatkozás nem kizárólag egyes hamis állítások terjesztésére korlátozódott, hanem az illegális finanszírozás, a kibertámadások és a politikai szereplők befolyásolására irányuló törekvések is megjelentek (EEAS, 2024).

A moldovai eset egyik fontos tanulsága, hogy a FIMI hatása nem feltétlenül mérhető közvetlenül egy-egy választási eredményben. A beavatkozás célja lehet a választók bizonytalanságának növelése, az intézményekbe vetett bizalom gyengítése vagy az adott politikai folyamat legitimációjának megkérdőjelezése. Az EEAS későbbi elemzése szerint a választások elleni orosz FIMI-műveletekben több országban is megfigyelhető egy ismétlődő mechanizmus: a politikai vezetők hitelességének hosszabb távú gyengítése után a kampányidőszakban a társadalmi törésvonalak erősítése, végül pedig magának a választási folyamatnak a hiteltelenítése kerül előtérbe (EEAS, 2026). A folyamat gazdasági szempontból is releváns. A politikai stabilitás és a kiszámítható intézményi környezet a beruházási döntések egyik fontos háttérfeltétele, ezért az intézményi bizalom tartós gyengülése közvetett módon a gazdasági környezet megítélésére is hatással lehet. Fontos ugyanakkor különbséget tenni a dokumentált információs beavatkozás és annak feltételezett gazdasági következményei között. A moldovai eset alapján a FIMI politikai és társadalmi hatásai jól dokumentálhatók, míg az egyes gazdasági mutatókra gyakorolt közvetlen oksági hatás külön empirikus vizsgálatot igényel.

A moldovai eset azt szemlélteti, hogy a dezinformáció gazdasági jelentősége nem minden esetben közvetlen piaci ármozgásokban jelenik meg. A politikai bizonytalanság, az intézményi bizalom csökkenése és a társadalmi polarizáció olyan közvetítő tényezők lehetnek, amelyek hosszabb távon a gazdasági döntéshozatal környezetét is befolyásolják.

3.2. Doppelgänger: a hiteles médiakörnyezet imitációja

A FIMI egyik jellegzetes módszere a hitelesnek tűnő információs környezet létrehozása. Ennek egyik legismertebb példája a „Doppelgänger" néven azonosított műveletsorozat, amelynek során a létrehozott weboldalak és közösségimédia-profilok valós sajtótermékek vagy más ismert intézmények arculatát és kommunikációs stílusát utánozzák. A módszer lényege nem egyszerűen egy hamis hír közzététele, hanem a forrás hitelességének imitációja. A felhasználó számára az oldal első pillantásra egy ismert újság vagy hírportál felületének tűnhet, miközben az azon megjelenő tartalom valójában egy manipulációs kampány része. Az EEAS szerint a Doppelgänger-műveletek során a szereplők kifejezetten arra törekednek, hogy a felhasználókat hiteles médiatermékekre emlékeztető felületekkel és profilokkal érjék el (EEAS, 2024). A módszer hatékonyságát növeli, hogy a megtévesztés nem kizárólag tartalmi szinten történik. A kampányok a már létező politikai konfliktusokra, társadalmi feszültségekre és aktuális eseményekre építenek. Ezáltal az új információ nem feltétlenül idegen elemként jelenik meg a befogadó számára, hanem egy már meglévő vélemény vagy félelem megerősítéseként. Az EEAS elemzése szerint az ilyen műveletekben gyakori az érzelmileg telített tartalmak, valamint a társadalmi megosztottságot erősítő témák használata (EEAS, 2024).

A Doppelgänger-modell gazdasági szempontból azért figyelemre méltó, mert az információs hitelesség infrastruktúráját támadja. A gazdasági szereplők – legyen szó fogyasztókról, befektetőkről vagy vállalatokról – döntéseik során jelentős mértékben támaszkodnak másodlagos információkra. Ha a médiakörnyezetben nehezebbé válik az információk eredetének és hitelességének ellenőrzése, akkor növekedhet az információszerzés és -ellenőrzés költsége, valamint a bizonytalanság.

A manipulált információ nem szükségszerűen változtatja meg közvetlenül a gazdasági fundamentumokat, ugyanakkor befolyásolhatja azok értelmezését. A befektetők vagy fogyasztók eltérően ítélhetik meg a kockázatokat, ha az általuk hitelesnek tekintett információs környezet torzul. Emiatt a FIMI gazdasági hatásának egyik fontos közvetítő tényezője maga az információs bizalom. A Doppelgänger-eset egyben azt is mutatja, hogy a digitális dezinformáció vizsgálatakor a tartalomelemzés önmagában nem mindig elegendő. A források közötti kapcsolatok, a weboldalak technikai hasonlóságai, a közösségimédia-fiókok hálózata és a terjesztési mintázatok együttes vizsgálata teszi lehetővé annak feltárását, hogy egy adott tartalom önálló jelenség vagy egy összehangolt művelet része.

3.3. African Initiative: információs befolyás és helyi médiakörnyezet

Az African Initiative esete a FIMI egy másik fontos sajátosságára, a helyi információs környezetbe történő beágyazódásra világít rá. Az EEAS, a francia VIGINUM és a brit Foreign, Commonwealth and Development Office (FCDO) 2025-ben közös technikai jelentésben elemezte a szervezet működését. A jelentés szerint az African Initiative olyan, hírszolgáltatóként megjelenő struktúra, amelynek tevékenysége a szélesebb orosz információs befolyásolási infrastruktúrához kapcsolódik (EEAS, VIGINUM & FCDO, 2025).

Az African Initiative jelentősége abban áll, hogy a művelet nem egyszerűen külső propagandatartalmak továbbítására épül. A rendszer helyi szereplőkkel, afrikai témákkal és regionális kommunikációs csatornákkal is kapcsolatot alakít ki. Az EEAS 2025-ös FIMI-jelentése szerint az African Initiative több nyelven működő weboldalakat és közösségimédia-csatornákat használ, és olyan hálózati csomópontként jelenik meg, amely összekapcsolja az

orosz eredetű információs infrastruktúrát helyi afrikai szereplőkkel (EEAS, 2025). A működés egyik fontos eleme az úgynevezett információs „laundering”, vagyis az információs eredet részleges elfedése. Ennek során egy központilag előállított narratíva helyi szereplőn, médiaterméken vagy közösségimédia-fiókon keresztül jut el a célközönséghez. Az eredeti forrás így kevésbé látható, miközben a tartalom helyi információként vagy független véleményként jelenhet meg. Az EEAS elemzése szerint az African Initiative ennek fordított irányú folyamatában is szerepet játszhat: helyi forrásból származó tartalmak kerülhetnek vissza az orosz nemzetközi médiakörnyezetbe, ezáltal a helyi narratívák nemzetközi láthatóságot is nyerhetnek (EEAS, 2025). Egy, a Közép-afrikai Köztársaságban működő amerikai magánkatonai vállalatról szóló Telegram-bejegyzést 23 nyilvános csatornára és csoportba továbbítottak, ahol megközelítőleg 250 ezer megtekintést ért el.

Ez a mechanizmus megmutatja, hogy a FIMI gazdasági hatása nem feltétlenül egyetlen eseményhez vagy egyetlen hamis állításhoz kapcsolható. A hosszabb távú cél a kommunikációs környezet alakítása lehet. Ha egy külföldi szereplő képes tartósan jelen lenni egy régió információs terében, akkor a politikai és gazdasági folyamatokról kialakuló kép is befolyásolható.

Az afrikai esetben ez különösen releváns lehet a biztonságpolitika, az energiaellátás, a nyersanyagok, a külföldi beruházások és a nemzetközi együttműködések megítélése szempontjából. A jelen tanulmány ugyanakkor nem tekinti bizonyítottnak, hogy egy adott információs művelet önmagában konkrét beruházási vagy kereskedelmi döntést eredményezett. A kapcsolat inkább közvetítő mechanizmusként értelmezhető: az információs környezet alakítása hatással lehet a politikai és társadalmi percepciókra, ezek pedig hosszabb távon befolyásolhatják a gazdasági döntések környezetét.

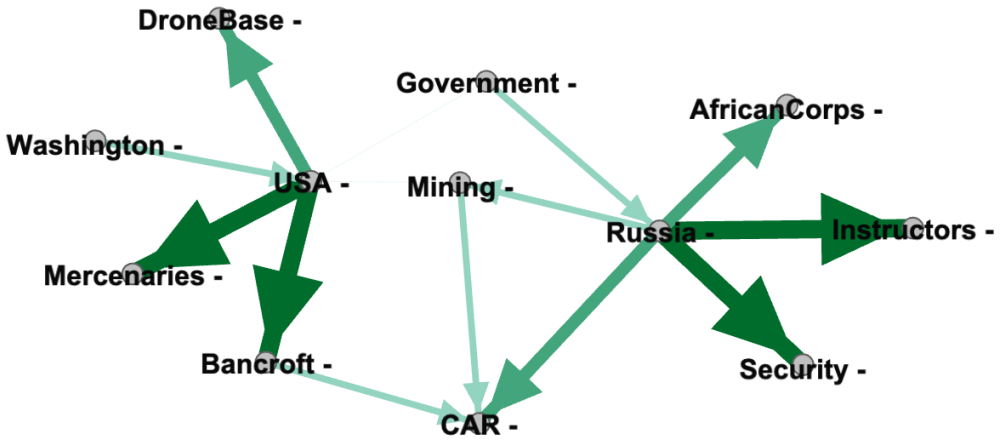
1. ábra. Az elemzett African Initiative Telegram-bejegyzés képernyőmentése

Forrás: African Initiative Telegram-csatorna, 2026

A szerző az African Initiative vizsgálatát kiegészítette hálozatelemzéssel is. Az elemzés során a Telegramon megjelent bejegyzések tekinthetők a vizsgálat alapegységeinek, míg a szövegekben előforduló szavak és kifejezések a szemantikai hálózat csomópontjaiként értelmezhetők. A Wordij segítségével elvégzett szövegelőkészítés és a Gephi alkalmazásával létrehozott hálózati vizualizáció lehetővé teszi a gyakran együtt előforduló kifejezések és tematikus kapcsolatok feltárását.

2. ábra. Az African Initiative Telegram-bejegyzésének közösségimédia-kapcsolati hálója

Forrás: Saját szerkesztés WordiJ és Gephi használatával, 2026.

A módszer célja ebben az esetben nem az oksági kapcsolat bizonyítása, hanem a kommunikációs mintázatok feltérképezése. A hálózati elemzés megmutathatja, hogy mely témák, kifejezések és narratívák jelennek meg egymással rendszeresen összekapcsolódva. Az eredményeket ezért leíró és feltáró jellegű elemzésként indokolt értelmezni, és nem szabad közvetlenül a gazdasági vagy politikai hatás bizonyítékaként kezelni.

3.4. Kínai információs műveletek és a HaiEnergy esete

A FIMI működésének egy másik modelljét a kínai kötődésű információs műveletek példája szemlélteti. Ezek közül a HaiEnergy néven azonosított kampány különösen jól mutatja, hogy a digitális információmanipulációban magánvállalatok, PR-szolgáltatók és médiának álcázott weboldalak infrastruktúrája is felhasználható.

A Mandiant 2022-ben egy legalább 72, látszólag független híroldalból álló hálózatot azonosított, amelyet a Shanghai Haixun Technology infrastruktúrájához kapcsoltak. A weboldalak különböző országok és régiók független médiatermékeinek mutatták magukat, miközben több nyelven olyan tartalmakat terjesztettek, amelyek összhangban álltak a Kínai Népköztársaság politikai érdekeivel (Mandiant, 2022). A kampány tartalmai között az Egyesült Államokat és szövetségeseit kritizáló narratívák, a kínai kormány politikáját támogató üzenetek, valamint egyes Kínával kapcsolatos vitatott témák nemzetközi megítélésének befolyásolására irányuló tartalmak is megjelentek. A Mandiant elemzése ugyanakkor arra is felhívta a figyelmet, hogy a Haixun és maga a vállalat között fennálló kapcsolat pontos jellege nem minden esetben volt közvetlenül bizonyítható; az infrastruktúra használata önmagában nem feltétlenül jelenti azt, hogy minden szereplő tudatosan részt vett a teljes műveletben (Mandiant, 2022). A későbbi vizsgálatok ugyanakkor jelentősen kibővítették a kampányról rendelkezésre álló képet. Az EEAS 2025-ös jelentése szerint a

korábban azonosított 72 oldalnál jóval nagyobb infrastruktúra tárható fel, és a HaiEnergy-hez kapcsolódó hálózat legalább 316 megtévesztő weboldalt foglalhatott magában. A jelentés a kínai FIMI-műveletek között az úgynevezett „influence-for-hire" konstrukciókat is kiemeli, amelyekben PR- és kommunikációs vállalatok infrastruktúrája közvetítőként szolgálhat manipulatív tartalmak terjesztéséhez (EEAS, 2025). A HaiEnergy esetében különösen érdekes a hitelesség mesterséges megteremtése. A manipuláció nem közvetlenül egy külföldi állami szereplő hivatalos kommunikációjaként jelenik meg, hanem független médiának látszó weboldalakon keresztül. Ez csökkentheti a befogadó számára a tartalom eredetének felismerhetőségét, miközben a többoldalas és többnyelvű infrastruktúra lehetővé teszi a tartalmak széles körű terjesztését. A kampány későbbi vizsgálata azt is megmutatta, hogy a módszerek túlmutathatnak a kizárólag online tartalomterjesztésen. A Mandiant 2023-as elemzése szerint a HaiEnergy-hez kapcsolódó műveletben amerikai híroldalak aldomainjeit utánzó struktúrákat, hírügynökségi szolgáltatásokat és legalább két washingtoni, megrendezett tüntetéshez kapcsolódó tartalmakat is azonosítottak (Mandiant, 2023). Ez arra utal, hogy a FIMI-műveletek célja nem pusztán online elérés generálása lehet, hanem az online és offline események egymásra építése is.

A gazdasági szempont ebben az esetben elsősorban az információs infrastruktúra és a reputáció kapcsolatában jelenik meg. Ha egy információs művelet képes egy vállalat, ország, gazdasági ágazat vagy nemzetközi intézmény megítélését hosszabb időn keresztül befolyásolni, az hatással lehet a gazdasági szereplők kockázatérzékelésére is. A közvetlen gazdasági hatás azonban itt sem tekinthető automatikusnak. Az esettanulmány elsősorban azt bizonyítja, hogy a FIMI-szereplők rendelkezésére állnak olyan technikai és kommunikációs eszközök, amelyekkel a gazdasági és geopolitikai kérdésekről kialakított percepciók befolyásolhatók.

3.5. Az esettanulmányok összehasonlítása

A bemutatott esetek alapján a FIMI-műveletek több, egymással összekapcsolódó működési mechanizmust alkalmaznak. Moldova esetében a választási folyamat és az intézményi bizalom áll a középpontban; a Doppelgänger-modell a hiteles információforrások utánzására épít; az African Initiative a helyi médiakörnyezetbe történő beágyazódás és az információs hálózatok összekapcsolásának jelentőségét mutatja; a HaiEnergy pedig azt szemlélteti, hogy magán kommunikációs infrastruktúrák és médiának álcázott weboldalak is bekapcsolhatók egy nagyobb információs műveletbe, ahogyan azt az 1. táblázat összefoglalja.

1. táblázat: FIMI műveletek összehasonlítása

Eset	Mechanizmus	Célpont	Gazdasági jelentőség
Moldova	választási és politikai folyamatok manipulációja	választók, politikai intézmények	politikai és intézményi bizonytalanság
Doppelgänger	hiteles médiatermékek imitációja	médiát fogyasztó közönség	információs bizalom és kockázatérzékelés
African Initiative	helyi információs hálózatokba történő beágyazódás	afrikai közönség és helyi médiatér	geopolitikai és gazdasági percepciók alakítása
HaiEnergy	hamis médiainfrastruktúra és PR-hálózatok	nemzetközi közönség	ország- és intézményi reputáció, információs kockázat

Forrás: Saját szerkesztés az egyes esettanulmányokban hivatkzott források alapján

Az esetek közös jellemzője, hogy a manipuláció hatása nem feltétlenül egyetlen hamis állításból következik. Sokkal inkább az információs környezet fokozatos átalakítása, az ismétlés, a hitelesség imitációja, a helyi szereplők bevonása és a különböző kommunikációs csatornák összekapcsolása lehet meghatározó. Az EEAS 2025-ös elemzése ezt a hálózatos megközelítést különösen hangsúlyozza, amikor a FIMI-műveleteket nem izolált tartalmak, hanem egymással kapcsolatban álló digitális infrastruktúrák és szereplők rendszereként vizsgálja (EEAS, 2025).

A gazdasági következmények szempontjából ezért indokolt különválasztani a közvetlen és a közvetett hatásokat. Közvetlen hatásról beszélhetünk például akkor, amikor egy hamis információ rövid időre piaci ármozgást vált ki, ahogyan azt a 2. fejezet esetei szemléltették. A FIMI-esetek többségénél azonban inkább közvetett hatásmechanizmusról beszélhetünk: az információmanipuláció módosíthatja a percepciókat, a bizalmat és a kockázatérzékelést, amelyek ezt követően hatással lehetnek politikai és gazdasági döntésekre.

A FIMI tehát a dezinformáció olyan komplex formájaként értelmezhető, amelyben az információ tartalma mellett annak eredete, terjesztési infrastruktúrája és hálózati kapcsolatai is meghatározóak. A bemutatott esetek együttesen azt támasztják alá, hogy a modern dezinformáció vizsgálatához nem elegendő az egyes hamis állítások tartalmi elemzése: szükséges az információs hálózatok, a szereplők és a terjesztési mechanizmusok feltárása is. Ez egyben indokolja az olyan hálózatelemzési módszerek alkalmazását, amelyekkel a kommunikációs mintázatok és a narratívák közötti kapcsolatok strukturáltan is vizsgálhatók.

4. Etikai, jogi és szabályozási kihívások

A dezinformáció elleni fellépés egyik legösszetettebb kérdése, hogy miként lehet a megtévesztő és társadalmi szempontból káros információk terjedését korlátozni úgy, hogy közben a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága ne sérüljön aránytalanul. A digitális információs tér sajátosságai miatt a kérdés nem kizárólag jogi természetű: egyszerre érinti az online platformok felelősségét, az állami szabályozást, az önszabályozást, a médiaszolgáltatók működését, valamint a felhasználók információs tudatosságát.

Az Európai Unió az elmúlt években fokozatosan mozdult el az önszabályozásra épülő megközelítéstől egy olyan összetettebb szabályozási rendszer felé, amelyben a platformok önkéntes vállalásai mellett kötelező jogi előírások és ellenőrzési mechanizmusok is megjelennek. Ennek fontos állomása volt a 2018-ban létrehozott, majd 2022-ben megerősített Code of Practice on Disinformation, amely az online platformok, a reklámipar, a tényellenőrző szervezetek és a civil társadalom együttműködésére épült. A kódex céljai között szerepelt többek között a dezinformáció monetizációjának visszaszorítása, a politikai hirdetések átláthatóságának növelése, a tényellenőrzéssel való együttműködés és a kutatók számára biztosított adathozzáférés javítása (European Commission, 2022). A szabályozási környezet ezt követően a Digital Services Act (DSA) révén jelentősen megerősödött. A DSA nem általános tilalmat állít fel a hamis vagy megtévesztő tartalmakra, hanem elsősorban az online szolgáltatók működéséből fakadó rendszerszintű kockázatok kezelésére, az átláthatóságra, a felhasználók jogainak védelmére és az online platformok felelősségére helyezi a hangsúlyt. Ez azért lényeges, mert egy tartalom valótlansága önmagában nem feltétlenül jelenti azt, hogy az adott tartalom jogilag jogellenes. A jogellenes tartalmak és a jogszerű, de potenciálisan káros vagy megtévesztő tartalmak kezelése ezért eltérő jogi megközelítést igényel.

A DSA keretében a nagyon nagy online platformok és keresőprogramok számára különösen fontos szerepet kap a rendszerszintű kockázatok értékelése és mérséklése. A dezinformáció visszaszorítása ezért nem egyszerűen egyes bejegyzések eltávolításának kérdése, hanem az ajánlórendszerek, a politikai hirdetések, az automatizált terjesztés, a hamis fiókok és más olyan mechanizmusok vizsgálatát is magában foglalhatja, amelyek elősegíthetik a manipulatív tartalmak széles körű terjedését. A 2022-es megerősített Dezinformációs Kódex éppen ezért többek között a monetizáció, a politikai reklámok átláthatósága, a tényellenőrzés és a kutatói adathozzáférés kérdéseit is érinti (European Commission, 2022). A szabályozási rendszer 2025-ben tovább fejlődött: az Európai Bizottság és a Digitális Szolgáltatások Európai Testülete 2025. február 13-án jóváhagyta a korábbi önkéntes Code of Practice on Disinformation hivatalos integrálását a DSA keretébe. A Dezinformációs Magatartási Kódex 2025. július 1-jétől a DSA szerinti társszabályozási keret részévé vált, és az aláíró, különösen a nagyon nagy online platformok és keresőprogramok esetében releváns referencia a DSA szerinti megfelelés értékelésében (European Commission, 2025).

Ez a változás jól szemlélteti az uniós megközelítés átalakulását. Míg a korábbi rendszerben a platformok önkéntes kötelezettségvállalásai álltak a középpontban, az új modellben ezek a vállalások szorosabban kapcsolódnak a jogi szabályozási környezethez. Ugyanakkor ez sem jelenti azt, hogy minden dezinformáló tartalom automatikusan eltávolítható vagy eltávolítandó. A szabályozás egyik alapvető dilemmája továbbra is az, hogy miként különíthető el a jogellenes tartalom a jogszerű véleménytől, illetve hogyan lehet a káros információs hatásokat úgy mérsékelni, hogy az ne vezessen indokolatlan tartalomkorlátozáshoz. A korábbi önszabályozási modell tapasztalatai ugyanakkor azt mutatták, hogy a platformok önkéntes vállalásai önmagukban nem feltétlenül biztosították a dezinformáció hatékony visszaszorítását. Az Európai Bizottság 2020-as értékelése szerint a Code of Practice fontos együttműködési és átláthatósági keretet hozott létre, ugyanakkor a rendszer önszabályozó jellege miatt jelentős hiányosságok is fennmaradtak. A 2019-es európai parlamenti választásokhoz kapcsolódó ERGA-vizsgálat szintén azt mutatta, hogy a platformokon a hamis fiókok, koordinált aktivitás és más manipulációs formák továbbra is problémát jelentettek (European Commission, 2020; ERGA, 2020).

A probléma egyik etikai vetülete ebből következően az, hogy milyen mértékű felelősség hárítható az online platformokra. A platformok nem pusztán semleges technikai közvetítőként működnek: az algoritmikus ajánlórendszerek, a tartalom rangsorolása és a felhasználói aktivitásra épülő üzleti modellek meghatározzák, hogy egy adott információ milyen gyorsan és milyen széles körben válhat láthatóvá. Ez azonban önmagában nem bizonyítja, hogy a platformok érdekeltek lennének a dezinformáció terjesztésében. Tudományosan pontosabb úgy fogalmazni, hogy a magas felhasználói aktivitásra épülő digitális üzleti modellek és a szenzációs, érzelmileg intenzív tartalmak terjedési sajátosságai olyan ösztönzőket teremthetnek, amelyek mellett a megtévesztő tartalmak is jelentős elérést kaphatnak.

Az etikai kérdés ezért nem egyszerűen az, hogy „eltávolítsák-e” a hamis tartalmakat, hanem az is, hogy milyen elvek alapján történjen a moderáció, ki határozza meg a beavatkozás határait, mennyire átlátható a döntéshozatal, illetve biztosított-e a felhasználók számára a jogorvoslat lehetősége. A túlzott tartalomkorlátozás a szabad véleménynyilvánítást veszélyeztetheti, míg a korlátozás teljes hiánya lehetővé teheti a manipulációs kampányok széles körű terjedését. A szabályozási környezetnek ezért e két szempont között kell megfelelő egyensúlyt kialakítania. A dezinformáció elleni fellépés másik fontos eleme az átláthatóság. A felhasználók és a kutatók számára egyaránt lényeges, hogy megismerhető legyen, milyen elvek alapján működik a tartalommoderáció és az ajánlási rendszer, milyen

intézkedéseket alkalmaznak a platformok a koordinált manipulációval szemben, valamint milyen eredményeket érnek el ezekkel. A DSA-hoz kapcsolódó Dezinformációs Magatartási Kódex ezt a szemléletet tovább erősíti: az aláírók rendszeres jelentéstételre kötelezettek a kódexben vállalt intézkedéseik végrehajtásáról, ami az intézkedések ellenőrizhetőségét is javítja (European Commission, 2025; 2026).

A szabályozás fejlődése jelentős előrelépést jelent az online információs környezet átláthatóságának és elszámoltathatóságának növelésében, ugyanakkor önmagában nem szünteti meg a dezinformáció problémáját. A FIMI-esettanulmányok alapján látható, hogy a manipulációs műveletek gyakran több platformot, technikai infrastruktúrát és kommunikációs csatornát kapcsolnak össze, miközben a szereplők és a tartalmak eredetének azonosítása is nehézségekbe ütközhet. A szabályozási eszközök ezért csak a probléma egyik elemét kezelik. A dezinformáció elleni hatékony fellépéshez a jogi és platformszintű intézkedések mellett szükség van a médiatudatosság fejlesztésére, a tényellenőrzés támogatására, a kutatói hozzáférés biztosítására és az információs források kritikus értékelésére is. A 2022-es uniós Dezinformációs Kódex is olyan többszereplős megközelítést alkalmaz, amelyben a platformok, a kutatók, a tényellenőrző szervezetek, a civil társadalom és a reklámipar egyaránt szerepet kapnak (European Commission, 2022).

Összességében a dezinformáció szabályozása nem tekinthető kizárólag jogalkotási kérdésnek. A jogi eszközök meghatározhatják a platformok felelősségének és elszámoltathatóságának kereteit, de nem képesek önmagukban megszüntetni az információmanipuláció gazdasági, társadalmi és politikai ösztönzőit. A szabályozás hatékonysága ezért nagymértékben függ a platformok tényleges együttműködésétől, az ellenőrzési és jelentéstételi mechanizmusok működésétől, valamint a felhasználók információs tudatosságától. A 2. és 3. fejezetben bemutatott esetek alapján a dezinformáció egyszerre képes rövid távú piaci reakciókat kiváltani, valamint hosszabb távon befolyásolni a társadalmi bizalmat, a politikai percepciókat és az intézmények megítélését. A 4. fejezetben tárgyalt szabályozási és etikai kérdések ezért szorosan kapcsolódnak a tanulmány alapvető megállapításához: a dezinformáció gazdasági hatása nem kizárólag a hamis állítás tartalmából, hanem annak terjedési sebességéből, hitelességéből, technikai infrastruktúrájából és társadalmi befogadásából is következhet.

Összegfoglalás, következtetések

A tanulmány arra kereste a választ, hogy a dezinformáció miként képes a gazdasági döntéshozatalt, a piaci percepciókat és a geopolitikai folyamatokat befolyásolni. Az elemzés alapján megállapítható, hogy a dezinformáció gazdasági hatása nem egységes és nem minden esetben közvetlen. A hatás nagyságát és tartósságát az információ tartalma mellett annak forrása, hitelessége, terjedési sebessége, a befogadók bizonytalansága, valamint az adott gazdasági és politikai környezet is meghatározhatja.

A bemutatott piaci esetek azt mutatják, hogy egy hitelesnek tűnő, gyorsan terjedő hamis információ rövid idő alatt jelentős piaci reakciót válthat ki, miközben a hatás a tények tisztázását követően részben vagy egészben visszafordulhat. A dezinformáció ugyanakkor nem kizárólag az árfolyamokon keresztül fejti ki hatását. Hosszabb távon befolyásolhatja a fogyasztói és befektetői bizalmat, a kockázatérzékelést, az intézmények megítélését és az információk ellenőrzésének költségeit is. A FIMI-esettanulmányok azt szemléltették, hogy a modern információmanipuláció egyre kevésbé korlátozódik egy-egy hamis állítás előállítására. A vizsgált műveletekben hálózatok, médiának álcázott oldalak, közösségimédia-fiókok, helyi közvetítők és technikai infrastruktúrák kapcsolódnak össze. Moldova esetében a

választási és intézményi folyamatok befolyásolása, a Doppelgänger esetében a hiteles médiakörnyezet imitációja, az African Initiative és a HaiEnergy példájában pedig a helyi és nemzetközi információs hálózatok kiépítése és összekapcsolása került előtérbe.

A saját hálózatelemzés eredményei ehhez kapcsolódva azt mutatják, hogy a dezinformáció vizsgálatában nem elegendő az egyes állítások tartalmi értékelése. A kommunikációs mintázatok, a gyakran együtt megjelenő témák és kifejezések, valamint a terjesztési struktúrák feltárása további információt adhat a manipuláció működéséről. Az ilyen elemzések ugyanakkor feltáró jellegűek, és önmagukban nem alkalmasak közvetlen oksági gazdasági hatások bizonyítására.

A jogi és szabályozási környezet fejlődése fontos eszközöket biztosít a dezinformáció kezelésére, de önmagában nem jelent teljes körű megoldást. Az Európai Unió a korábbi önszabályozási modellt fokozatosan egy összetettebb, a platformok átláthatóságát, elszámoltathatóságát és rendszerszintű kockázatkezelését erősítő keretrendszerrel egészítette ki. A szabályozás alapvető dilemmája azonban továbbra is fennáll: a káros információs hatások mérséklésének egyensúlyban kell maradnia a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságával.

Összességében a tanulmány legfontosabb megállapítása, hogy a dezinformáció gazdasági jelentősége elsősorban **az információ, a bizalom és a döntéshozatal kapcsolatában** ragadható meg. A hamis információ önmagában nem feltétlenül változtatja meg a gazdasági fundamentumokat, de megváltoztathatja azt, ahogyan a gazdasági szereplők ezeket a fundamentumokat érzékelik és értékelik. Ebből következően a dezinformáció elleni fellépés nem pusztán tartalommoderálási vagy kommunikációs feladat, hanem a gazdasági stabilitás, az intézményi bizalom és az információs ellenálló képesség kérdése is. A jelenséget jól szemlélteti Jonathan Swift 1710-ben megfogalmazott, az információ terjedési sebességére vonatkozó megállapítása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Ádám, K. (2024). Államok a digitális hadszíntéren: Közösségi média, dezinformáció és gazdasági veszélyek. *Acta Periodica, 31*, 36–56. https://doi.org/10.47273/AP.2024.31.36-56

Alshehab, A. (2025). *The ripple effect: How misinformation and disinformation influence global markets with a focus on Kuwait, GCC, and MENA* [Unpublished manuscript]. SSRN. https://doi.org/10.2139/ssrn.5513762

Amazeen, M. A. (2018). Practitioner perceptions: Critical junctures and the global emergence and challenges of fact-checking. *International Communication Gazette, 81*(6–8), 541–561. https://doi.org/10.1177/1748048518817674

Apergis, E., & Apergis, N. (2021). Inflation expectations, volatility and Covid-19: Evidence from the US inflation swap rates. *Applied Economics Letters, 28*(15), 1327–1331. https://doi.org/10.1080/13504851.2020.1813245

Azurmendi, A. (2018). *Is journalism still the "watchdog" of democracy? The European Court of Human Rights facing fake news in social media*. Oxford Internet Institute, University of Oxford. Elérhető: http://blogs.oii.ox.ac.uk/policy/wp-content/uploads/sites/77/2018/08/IPP2018-Azurmendi.pdf. Letöltve: 2024. március 20.

European Commission. (2018). *Tackling online disinformation: A European approach* (COM (2018) 236 final). European Commission. EUR-Lex – COM (2018) 236

European Commission. (2020). *European democracy action plan* (COM(2020) 790 final). European Commission. EUR-Lex – COM (2020) 790

European Commission. (2022). *2022 strengthened Code of Practice on Disinformation*. European Commission. European Commission – Code of Practice on Disinformation

European Commission. (2025). *The Code of Conduct on Disinformation*. European Commission. European Commission – Code of Conduct on Disinformation

European External Action Service. (2020). *Disinformation on the Coronavirus – Short assessment of the information environment. EU vs Disinfo*. Special Report, Elérhető: https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-disinformation-on-the-coronavirus-short-assessment-of-the-information-environment/?highlight=eeas. Letöltve: 2024. március 28.

European External Action Service. (2024). *Doppelgänger strikes back: FIMI activities in the context of the EE24*. European Union External Action Service. EEAS – Doppelgänger technical report

European External Action Service. (2025). *3rd EEAS report on Foreign Information Manipulation and Interference threats: Exposing the architecture of FIMI operations*. European Union External Action Service. EEAS – 3rd FIMI Report

European External Action Service, VIGINUM, & Foreign, Commonwealth & Development Office. (2025). *African Initiative: From public diplomacy to covert influence operations*. EEAS – African Initiative report

European External Action Service. (2026). *4th EEAS annual report on Foreign Information Manipulation and Interference threats*. European Union External Action Service. EEAS – 4th FIMI Report

Liu, X., & Moss, D. (2025). The role of accounting information in an era of fake news. *Journal of Accounting and Economics, 79*(2–3), 101764. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2024.101764

Mandiant. (2022). *Pro-PRC "HaiEnergy" information operations campaign leverages infrastructure from public relations firm to disseminate content on inauthentic news sites*. Google Cloud. Mandiant/Google Cloud – HaiEnergy report

Mandiant. (2023)**.** *Pro-PRC HaiEnergy campaign exploits U.S. news outlets via newswire services to target U.S. audiences; Evidence of commissioned protests in Washington, D.C.* Google Cloud. Mandiant/Google Cloud – HaiEnergy follow-up

Newman, N., Fletcher, R., Nielsen, R. K., Ross Arguedas, A., & Robertson, C. T. (2025). *Reuters Institute digital news report 2025*. Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford. Digital News Report 2025

OECD. (2024). *Facts not fakes: Tackling disinformation, strengthening information integrity*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/d909ff7a-en

Proto, L., Lamoso-González, P., & García, L. B. (2025). The EU's FIMI turn: How the European Union External Action Service reframed the disinformation fight. *Media and Communication, 13,* Article 9474. https://doi.org/10.17645/mac.9474

Syed, N. (2017). Real talk about fake news: Towards a better theory for platform governance. *Yale Law Journal Forum, 127,* 337–357. https://yalelawjournal.org/essay/real-talk-about-fake-news?

Vuchelen, J. (2004). Consumer sentiment and macroeconomic forecasts. *Journal of Economic Psychology, 25,* 493–506., https://doi.org/10.1016/S0167-4870(03)00031-X

World Economic Forum. (2026). *The global risks report 2026*. World Economic Forum. Elérhető: https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2026. Letöltve: 2026. március 28.

Yun, J. H., An, J., & Platt, M. L. (2025). *The impact of repeated financial misinformation on investments*. SSRN. https://doi.org/10.2139/ssrn.5187289